

ds. Joep Dubbink

Schriftlezing: 1 Johannes 1:1-7 – Johannes 21:15-24

Gemeente van onze Heer,

Laten we het vanmorgen eens over God hebben. Dat doen we lang niet altijd, heel vaak gaat het over ons leven, de keuzes die we moeten maken, over onze hoop, ons geloof, onze verwachting. God komt daarbij soms ter sprake, als adres voor ons bidden, als bron van onze hoop – en soms dat niet eens, dan is Hij *verondersteld*, dan wordt eenvoudig van zijn verborgen aanwezigheid uitgegaan. Dat is helemaal niet zo gek. Het is net als met een relatie: hoe vaak ga je nu zitten om het erover te hebben hoe het is, met de liefde en zo? Soms moet dat, maar toch niet elke dag alsjeblieft! Er mag ook iets vanzelfsprekends zijn. Zo is het met God ook. Hij mag best vaak het geheim zijn dat niet benoemd hoeft te worden, waar we omheen praten.

Maar soms is het goed wanneer Hijzelf ter sprake komt. Want als we het nooit meer over God hebben, dan kan ons geloof ook slechts worden, en kan die vanzelfsprekendheid ook langzaam verdwijnen, heel geleidelijk; een beetje zoals de fundering van je huis langzaam wegspoelt, korreltje voor korreltje. Dat gaat een hele tijd goed, maar plotseling, en je zult zien juist bij een beetje storm, dan blijkt het huis toch ineens wel heel wankel te staan.

Laten we dat vóór zijn, en het wel een keer over God hebben. Dat doe ik naar aanleiding van die lezing uit de eerste Johannesbrief.

Die Johannes, wie was dat nou eigenlijk? Je hebt het evangelie van Johannes, de drie brieven van Johannes, en de Openbaring van Johannes, is dat steeds dezelfde? Als we dat nou eens wisten – daar zijn boeken over volgeschreven. Zijn het er een, twee, of drie – zeg het maar! Die vraag kunnen we bijna helemaal laten liggen, die helpt ons niet, maar één ding denk ik wel zeker te weten: degene die deze brief schreef, die kende het begin van het Johannesevangelie. Die hooggestemde woorden die we zo vaak op Kerst lezen: ‘In den beginne was het Woord, en het woord was bij God, en woord was God’. En dan verder over dat woord dat vlees-en-bloed geworden is en in Jezus menselijk bij ons was.

Als een brief begint met die woorden ‘Wat er was vanaf het begin’, en dan verder gaat over het Woord dat Leven is, dan kan dat haast niet zonder de inspiratie van dat begin van het evangelie. Dus óf die evangelie-schrijver schreef deze brief, of iemand uit zijn kring, een leerling, door hem geïnspireerd, deed het – en wat maakt dat uit. Net als de evangelist is de schrijver van deze brief uitgelaten van vreugde, dat hij de liefde van God met handen heeft kunnen tasten: niks anderhalve meter, ‘wat onze handen hebben aangeraakt’. Het Leven is verschenen, het eeuwige leven dat bij de Vader was en aan ons is verschenen.

Deze briefschrijver gebruikt dus een paar codewoorden die we uit het begin van het evangelie kennen: Woord, en Leven, en de Vader, maar misschien wel het belangrijkste: *Licht!* De evangelist vertelde ons over Jezus’ komst: ‘Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen’ (Joh. 1:5), en verderop heeft hij het over ‘het ware licht, dat ieder mens verlicht’ (Joh 1:9). Dat is mooi, dat beeld van het licht, dat past bij Kerst als we gedenken hoe Jezus geboren wordt, maar ook bij Pasen, als we het Licht zelf in de vorm van een nieuwe Paaskaars binnendragen en zeggen: in het stikdonker van onze wereld is *dat* het licht waarop wij vertrouwen, teken dat God zelf in onze wereld binnenkomt.

Maar de briefschrijver gaat voor mijn gevoel één stap verder. Want we kunnen wel belijden dat God licht is, maar is hij niet óók duisternis? Hij omvat toch het al? Dat is een filosofische vraag van formaat – je bent wel ergens aan begonnen als je het over God wilt hebben!

En nu is het lastige dat de bijbelse getuigen hier ook wat aarzelen. Ze willen namelijk twee dingen tegelijk zeggen. Luister maar naar het boek Jesaja, waar God spreekt:

Zo zal iedereen, van oost tot west,
weten dat er niets is buiten mij.
Ik ben de Heer, er is geen ander
die het licht vormt en het donker scheidt,
die vrede maakt en onheil scheidt.
Ik ben het, de Heer, die al deze dingen doet. (Jesaja 45:6-7)

Je hoort de profetische schrijver daar zeggen: alleen God is Heer, niemand kan in zijn schaduw staan. Dus God is óók in het negatieve, het kwade – want hoe zou dat er anders kunnen zijn? Het kan toch niet zo zijn, dat het kwade er is dankzij een andere godheid, een tegenkracht, een duistere figuur die verantwoordelijk is voor het negatieve? We geloven toch niet in twee goden, zoals de Perzen dat doen, met een taakverdeling voor elk van hen? Nee, dan geef ik me liever aan die Ene Godheid over, de God van Abraham en Izaäk en Jakob en Mozes en Elia, op hoop van zegen: wat er ook over mij komt, het komt van Hem en dus zal het tot zegen zijn. En dan gaat die schrijver verder over al het wonderlijke goede dat de Heer voor zijn volk heeft gedaan.

Dat is een indrukwekkend getuigenis, maar er is wel iets gezegd, en het kost wel wat. De belijdenis dat God alles beheerst, die kost je, dat je niet meer blindelings kunt vertrouwen dat God het goede met je voor heeft. Dat je ook in ziekte en ongeval toch God zou moeten herkennen, dat Hij je dat aandoet.... Pfff, dat is wat. Job loopt daarop stuk. Maar velen hebben toch geprobeerd ermee te leven, dat God óók de God van tegenslag en misoogst is. En velen zijn angstig voor God geworden, of zijn er op afgeknapt.

Onze briefschrijver doet iets anders. Iets radicaals. Ik stel me voor dat hij Genesis opnieuw leest, en ontdekt dat het eerste wat God doet, het eerste woord dat Hij spreekt, is: 'Laat er licht zijn!' En dan is er licht. Het licht laat zich tot bestaan roepen door God, en het verlicht de duisternis.

Er staat dus niet: 'laat er licht zijn *en* duisternis!' Het duister wordt niet geschapen, alleen het licht! Ze worden gescheiden van elkaar, maar alleen het licht is van God afkomstig. Duisternis 'is' immers niks, het is de afwezigheid van licht, het is leegte, het is alleen maar negatief. En het is zeker niet geschapen. En die lijn trekt de schrijver van de Johannesbrief door, als hij radicaal en rechtlijnig schrijft:

'God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.'

Daar heb je het. Geen spoor van duisternis. Geen 'het kan vriezen het kan dooien'. Geen wispelturigheid of onbetrouwbaarheid. Geen angst dus dat die God die je het goede belooft toch stiekem achter je rug om het kwade voor je bekookst. God is goed. Punt. Geen komma, geen maar, geen kleine lettertjes, geen addertjes onder het gras.

Wat een opluchting, wat een keuze, wat een lef: alleen licht!

Maar helaas, ook dat kost wat. Die keuze voor God als *helemaal licht* laat de vraag open: waar komt het duister dan wél vandaan? En ook dat is een heel praktische vraag: ziekte, ellende, ongeval, misoogst, wie is er verantwoordelijk voor?

Nou, allereerst *wijzelf*, voor een heel stuk. Want die briefschrijver maakt zijn keuze voor het licht meteen tot een richtlijn voor ons: *dan wij dus ook!* Als je deze God wilt volgen, moet je dus ook de kant van het licht kiezen en niet die van de duisternis. Ook niet soms, of voor een tijdje, of om erger te voorkomen, of een compromis, of wat voor smoes dan ook: *niet*. En heel veel van het duister dat wij ervaren, en waar we al te snel God voor aansprakelijk stellen, dat doen mensen elkaar aan. Geweld, en oorlog, en honger en gebrek, en armoede, maar ook wat wij misschien wat te snel natuurrampen noemen: overstromingen door ontbossing, stormen door klimaatverandering, arme mensen onbeschermd tegen overstromingen, geen geld voor dijken, daar zit ook een flinke dosis menselijke verantwoordelijkheid in.

Maar niet alles. Er is kwaad groter dan wij mensen, dieper dan onze wil en onze keuze. Onze menselijke natuur heeft trekjes die ons laten botsen met anderen, en we hebben onszelf niet gemaakt. Zelfs waar onze goede bedoelingen buiten kijf zijn, daar gaan we soms toch vreselijk in de fout, door angst of wat dan ook – zie Petrus in het evangelieverhaal, daar moet iets rechtgezet, dat is duidelijk. Daar is vergeving voor, maar die is dan ook hard nodig.

En waar komt dat vandaan, die duistere krachten in natuur, mensheid, ja in onszelf? Daar geeft onze briefschrijver geen antwoord op. En ik heb dat antwoord ook niet. Dat is het losse eind van vanmorgen. Maar goed ook, stel je voor dat we dachten overal een antwoord op te hebben...

Vanmorgen houd ik het op die radicale uitspraak van onze 'Johannes' – ik noem hem toch maar even zo – de briefschrijver: *God is licht zonder een spoor van duisternis*. Hij alleen. In mensen kun je teleurgesteld zijn, maar in God? Ja, het kan *lijken* alsof Hij je verlaat, vergeet, maar dat is onze blikrichting, onze ervaring; je mag weten dat Hij het licht zelf is.

Naast licht en liefde en leven heeft onze schrijver nog een motiefwoord: *verbondenheid*. Hij gebruikt dat in dubbele zin: verbondenheid met God – dat kan alleen, als je van het licht houdt. Wat het daglicht niet kan verdragen, dat kan ook niet bestaan in verbondenheid met God. En doe je dat, wandelen in het licht, dan doe je dat samen, en ben je verbonden met elkaar, ontvang je vergeving, heb je het goed samen. Die verbondenheid staat momenteel behoorlijk onder druk, om allerlei praktische redenen van geen (kerk)bezoek, afstand houden, thuisblijven – des te meer reden om het woord te blijven koesteren. Want dat vertrouwen in dat licht kan soms een deuk oplopen, en samen, in verbondenheid, kom je dan verder.

Dus alleen maar samen blijven zingen van het licht dat verschenen is, van de overwinning van Jezus, het lege graf, de Levende in ons midden? Dat zou te mooi zijn. Het donker is voorlopig nog niet weg. Die ervaringen van verdriet, tegenslag, ziekte, ellende, je poetst ze niet weg. En ook dan is God erbij. 'Zijn goedheid is te groot voor het geluk alleen', horen we zo; ook dan houdt Hij ons vast, dat is waar. Maar hij zit niet achter ons ongeluk, Hij is geen God met twee gezichten, geen duistere onberekenbaarheid, maar louter licht. Hij is te vertrouwen. Laten we dat vasthouden.
Amen.